

PAPER DETAILS

TITLE: Asiri-bireycilik ve Otoritarizm İkileminin ötesinde Eğitimde Otorite Sorunu

AUTHORS: M Ertan KARDES

PAGES: 39-52

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4908>

Kardeş, M.E. (2015). Aşırı-bireycilik ve otoritarizm ikileminin ötesinde eğitimde otorite sorunu, *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 30. Sayı, 2015/1, 39-52.

Aşırı-bireycilik ve Otoritarizm İkileminin ötesinde Eğitimde Otorite Sorunu

M. Ertan Kardeş*

Özet: Eğitim alanı XXI. yüzyılın başlarında gerek Türkiye özelinde gerekse de dünyada ciddi bir kırılganlık içerisinde bulunmaktadır. Aile, okul ve devlet gibi otorite figürleri yükselen aşırı bireycilik karşısında yeniden konumlandırılma ihtiyacı hissetmektedirler. Bu durumda söz konusu olan ne “gelenekselci söylemin” yeniden inşasıdır ne de “sınırsız özgürlük” nosyonuna yapılacak vurgudur. XXI. yüzyıla dair asıl zorluk demokrasi değerlerine uygun bir eğitim otoritesinin nasıl tesis edilebileceğidir. Böylelikle eğitimde “meşruiyet” antik bir kavramın güncellenmesine gönderide bulunurken aynı zamanda onun güncel bağlamlarını da düşünmeye davet etmektedir: Paideia sorunu. Paideia bir yandan eğitimi zorunlu olarak yurttaşın polis içerisindeki etkinliği olarak almaktır diğer yandan da etkinlik çerçevesinde temel alanların bütünlüklü bir tarzda içselleştirilmesini içermektedir. Güncel otorite figürlerine dair kırılganlık eğitimde doğruluk ve değerler sorununu yeniden ele almak açısından bir fırsat olarak belirlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, otorite, otoritarizm, otonomi, paideia, Cornelius Castoriadis

The Authority Problem in Education beyond the Dilemma between Hyper-individualism and Authoritarianism

Abstract: It can be seen that education in twenty-first century has fragility both in Turkey and in other countries. Figures of authority such as parents, school and state are need to be repositioned with regard to the increase of hyper-individualism. In this case, the solution neither can be reconstruction of “traditionalist discourse” nor focus on “unlimited freedom”. The real problem in twenty-first century is the establishment of authority in education which is convenient for democratic values. Thus, the construction of educational legitimacy would be possible by reconstruction of the Paideia. Greek originated concept Paideia states that education demands activities of citizens in Polis however at the same time fundamental domains in this activity are need to be internalized by individual.

Key words: Education, authority, authoritarianism. autonomy, paideia, Cornelius Castoriadis

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Felsefe Tarihi Anabilim Dalı, ertankardes@gmail.com

Giriş

Bir kavram olarak eğitim artık tanımlanamazlık eşiği içerisinde. Bunda kuşkusuz en somut etken aile, topluluk, okul ve polisteki yaşam üzerinden tanımlanmaya alışık olunan eğitimin, artık üzerine yaslandığı varsayılan temellerinin ciddi bir dönüşüm hatta çözülme içerisinde olmasıdır. Eğitim alanında birey belki de ilk defa bu kadar yalıtılmış bir canlı olarak ele alınmaktadır. Aşırı-bireyselleşme ilk olarak şu sorunun sorulmasını gerektirmektedir: Birey zaten toplumsal bir kavram değil midir? Başka bir deyişle birey ve toplum birbirlerine çelişik bir gelişim dinamiği mi izlemektedirler? Şüphesiz bu yazıdaki perspektif bu soruya olumsuz yanıt vermektedir. Aşırı-bireyselleşmenin talepleri üzerinden eğitimdeki krizin dolayısıyla da tanımlarındaki krizin hissedilmesi ve aşılmaya çalışılması, krizin düşünülemez olmasına yol açmaktadır. Eğitimin toplumsal ve kamusal düzlemlerinden eksiltilecek, ekonomik eğilimlerin aşırı-bireyciliğe yaslandırılması çağın ciddi eğitim sorunlarından bir tanesidir. Mevcut metinde yöntem olarak öncelikle eğitim kavramının temel kökenleri saptanacaktır. Akabinde ise bu temellerle mevcut krizin ilişki düzeyleri ortaya konacaktır.

Problematic

Eğitime dair krize işaret edebilecek farklı düzlemler seçmek mümkündür. Ancak mevcut makale, krizi otorite sorunu üzerinden ele almayı denemektedir. Yasanın benimsenmesi ve otorite tesisi problematikleri eğitimin bir yandan Antik Yunan'daki kavramsallaştırmalarına diğer yandan da Greko-Romen bir dünya tasavvuru çerçevesinde modernliğin başlangıç dinamiklerine göndermede bulunmaktadır. Makalede ortaya konulan hipotez şu şekilde belirtilebilir: Eğitim alanındaki kırılmalık otoritenin toplumsal zeminlerindeki yanlış konumlanmalarından kaynaklanmaktadır. Otorite ya otoriterlikle karıştırılmaktadır ya da her tür otoritenin reddi aynı zamanda yasa reddi olarak da belirdiğinden doğru ve iyi bir eylemin olanağı ortadan kalkmaktadır. Gerek otoriterliğe aşırı bağlanmada olsun gerekse de aşırı-bireycilikte olsun esas sorun herhangi bir yasa tipi karşısında bireyin kendisini faal bir özne olarak kuramamasıdır¹. İddiamız eğitim alanındaki krizin köklerinin otorite karşısındaki bu iki tavır olduğudur.

¹ Otorite bahsi konusunda günümüz Türkiye'sinde yaygın olan iki duruşu iki film üzerinde görmek mümkündür. Bunlardan birincisi Michael Haneke'nin 2009 tarihli *Das weiße Band* (Beyaz Kurdele) filmde gösterilen eğitim anlayışıdır. Her ne kadar film başka sosyo-politik göndermelere sahip olsa da burada dikkat çekilmek istenen eğitim sürecinde meşru bir otorite figürü yerine ceberrut bir otoriterliğin hüküm sürmesidir. Otoriterlik kendisini dolaylısıyla dayatmaktadır. İkinci olarak ise Laurent Cantet'nin *Entre les murs* (Duvarlar arasında) filminde göçmen öğrencilerden oluşan sınıfa Fransızca öğretmeye çalışan bir öğretmenin öğrencileri ile

Otorite

Otorite, Latince “auctoritas” kelimesinden türemektedir. Gaffiot sözlüğüne göre sahip olma hakkı, garanti edebilme, etki, güç, ağırlık koyabilme, kararlılık gösterebilme anlamları taşımaktadır. Buyurabilme kapasitesine gönderme yapmaktadır. Otorite bu anlamıyla etkin bir fail olma sürecine işaret etmektedir. Otoritenin tanınması sürecinde herhangi bir zorlama olmadığından onun meşruluğunu pekiştirmektedir. Otorite zorbalıktan kaynaklanmaz. Zorba bir otoriterlik bu haliyle otoritenin etkinliğini azaltmaktadır. Tanınan otorite ve onun meşruluğu toplumsal bir tahayyülden beslenmektedir. Tahayyülün değer algıları ve doğruluğa açıklık gibi özellikleri tanınan otorite figürlerini farklılaştırmaktadır.

Otoritenin meşruluğu temelinde zorunlu olarak doğru-olan/yanlış-olan, adil-olan/adaletsiz-olan ayrımını barındırmaktadır. Otoritenin meşruiyeti bir yasanın tanınmasını da içermektedir. Otoritenin meşru olarak adlandırılması aynı zamanda toplumsal tahayyülde doğru ve adil-olan yasanın yeniden üretimini gerektirmektedir. Benimsenen yasaya göre yanlış-olanın meşru olması dolayısıyla da otorite olması mümkün değildir. Adaletsiz ya da yanlış bir iktidar uygulaması otoriteye yaslanmamaktadır. Otoritenin yaptığı yasanın doğru olduğu kabul edilmektedir. Eğitimdeki otorite hiç şüphesiz öncelikle *epistemenin* otoritesidir. Ama sadece bu değildir: Adil ve doğru-olana işaret eden değerlerin varlığı da başka bir otorite oluşturmaktadır. Eğitimdeki otorite sorunu bilgi-doğruluk ekseninin öğrenme süreçlerindeki yerinden hareketle gelişmektedir.

Otorite ile doğruluk fikrinin yakınlaştırılması açık bir şekilde Antik Yunan’da Platonik temalara gönderme yapmaktadır. Platon *Politeia*’da *Paideia* ve adalet/doğruluk ilişkisini ele almaktadır (Platon, 1937). Her ne kadar otorite kelimesi köken olarak Latin köklere sahip olsa da Antik Yunan’daki eğitim anlayışının otorite sorunuyla yasa kavrayışı üzerinden ilişkilendirilmesi önerilebilir. Ancak bu makale Platon’un *Paideia* anlayışı ile sınırlı kalmadan Antik Yunan’daki eğitim anlayışına bakmayı denemektedir. *Paideia* kavrayışı sayesinde, güncel eğitim krizine dair temel noktalar yakalanmaya çalışılacaktır.

diyalog kurma çabasını anlatan filmidir. Burada da yine farklı sosyo-politik bağlamlara işaret eden filmde dikkati çekmek istediğimiz, öğrencilerin okulu otorite figürü olarak tanımlamak açısından herhangi bir meşruiyet kaynağı bulamamış olmalarıdır. Hiç şüphesiz burada yapmak istenen film eleştirisi değildir; sadece bu iki filmde otorite figürlerinin yaşadığımız gerçekliğe işaret ediyor olmasına dikkat çekilmiştir: Otoriterlik ve herhangi bir otorite tanımazlık. Üçüncü bir figür olarak “bunu öğrenmek ne işimizi yarayacak” diyen öğrenci belirtilebilir. Bu figürler otorite sorununu somutlaştırması açısından örneklenmiştir.

Paideia

Werner Jaeger başyapıtı *Paideia, Yunan Kültürünün İdealleri*'nde Yunan dünyasının eğitim kavrayışını ortaya koymaktadır. Jaeger, toplumsal ve entelektüel bir süreç olarak eğitimi konu edinmektedir (Jaeger, 1946, s. xiii.). Ona göre özgür bir gelişim için akıl ve bilinçli irade insani eylemin temelindedir. Jaeger yasanın bu bilinçlilik hali üzerindeki etkisinin altını çizmektedir: Her eğitim anlayışı belirli bir topluluk içerisinde bireyin yazılı ve yazılı-olmayan yasalara farkındalığını hedeflemektedir. Bu haliyle Antik Yunan'daki *paideia* kavrayışı tarihsel süreç açısından özel bir dönemece işaret etmektedir. Jaeger açısından Antik Mısır ve Sümerlerde de ciddi bir eğitim sistemi ve sözlü gelenek aktarımı söz konusudur ancak Yunanlılarda farklı olan ideal kavrayışının geliştirilmiş olmasıdır (Jaeger, 1946, s. xiv.).

Yunanlılar "en üst insan" modelini geliştirerek bireyin topluluk içerisindeki yerini tayin etmeye girişmişlerdir. Burada ilginç olan bireyci olmayan ancak bireyi - topluluk içerisinde, tanıyan bir anlayışın geliştirilmiş olmasıdır. Birey hem görünürdür hem de merkez değildir. Birey kavrayışı ortaya çıkmaktadır ancak bu birey toplumsal düzlemlerde kurulmaktadır.

İdeal olan belirli değerlerin gelişmesini hedeflemektedir. Platonik şema ile belirtilecek olunursa, ideal hem bedensel hem de ruhsal olarak güzellik, soyluluk, doğruluk arayışı, iyilik ve adaletin değer olarak benimsenmesi ve üretilmesine gayret edilmektedir. Ancak bu koşulla bireyin yurttaş olması mümkündür. Dolayısıyla bu değerlere sahip birey, kendi içinde bulunduğu topluluk itibarıyla anlam kazanmaktadır. Bireyin parçası olduğu topluluğun yurttaş haline gelmesi eğitimin esas amacıdır. Bu haliyle Antik Yunan'da eğitim her zaman için politiktir.

Eğitim politiktir zira bu etkinlik *polis*'in değerlerine uygun olarak yurttaş yetiştirmeyi hedeflemektedir. Yurttaşın erdemleri aynı zamanda iyiye, güzele [kalos kagathos ideali] ve doğruya uygundur (Jaeger, 1946, s. 4-13.). Bu çerçevede insanın, eylemde erdemleri ve düşüncede doğruyu araştırmayı öğrenmesi aslidir. İnsanın eğitilmesinin amacı onda yurttaş olarak bilgeliliğin geliştirilmesini sağlamaktır. O halde yurttaşın gözetildiği ve benimsediği yasa tüm erdemlerin ortaya konulmasının imkânıdır. Yasanın yurttaştaki otoritesi ve bağlayıcılığı onun özgürleşmesinin de imkânıdır.

Otonomi: Kendinin yasası

Yasa, yasak koymaktadır ve sınırlamaktadır². Yurttaş tarafından benimsenen yasa onun özgürleşmesinin imkânıdır. Yasanın buyruğunu, baskı aracı

² Castoriadis'te yasa, yurttaş ve politika ilişkisinin daha ayrıntılı ele alınışı açısından, "Labirentte Kesişen Yollar: Cornelius Castoridis'in Politik Felsefesine Bir Giriş" metnine göz atılabilir. Bkz. KARDEŞ M. Ertan (2015), "Labirentte Kesişen Yollar: Cornelius Castoridis'in Politik Felsefesine Bir Giriş", *Felsefi Düşün*, 2015, Sayı 4, 113-136.

olarak gören modernlik sonrası zihniyet kendi yanılsamasını yaşamaktadır. Cornelius Castoriadis'in *Toplumun Hayali Kuruluşu*'nde (L'Institution Imaginaire de la Société) savunduğu otonomi bahsi bu bağlamda anlam kazanmaktadır. Castoriadis, tarihsel deneyim olarak ilk uygulamasını Antik Yunan'da bulduğunu otonomi bahsini yurttaş ve yurttaşlar topluluğu oluşturma süreçlerine yaslandırmaktadır. Bu haliyle yurttaşların ve topluluğun tartışarak ve sorgulayarak benimsediği kendinin yasası [auto-nomos] özgürlük praksisinin temelindedir (Castoriadis, 1975).

Politik bir süreç olarak *paideia* bireyin otonomisini ve toplumun otonomisini aynı anda hedeflemektedir. Castoriadis açısından tarihsel-toplumsal-olan bireylerin tek tek bir araya gelmesinden oluşmamaktadır aksine çıkış noktası olarak toplumsallık başka bir şeye indirgenemeyen bir varlık alanıdır (Castoriadis, 1975, s. 148.) Fransız düşünür, Yunanlılarda birey odaklı bir özgürleşme modelinin olmadığına altını çizirken paradigmasını heteronomi-otonomi sorunsalı üzerine yaslandırmaktadır. Heteronomi, başkasının yasasının dışarıdan dayatılmasıdır. Kurumsal yabancılaşma süreçlerinin tümü heteronomiye örnek olarak gösterilebilir. Buna karşın otonomi, süreçlerde ve sonuçlarda içinde bireylerinin görünür olduğu bir kolektivitenin kendi yasasını vazedip uygulamasıdır.

Bir özgürleşme praksi olarak otonomi kendi kuruluş sürecini yasadan almaktadır. Sorgulanması gereken, yasanın varlığı değil, yasanın nasıl oluşturulduğu ve hangi yasanın yürürlükte olduğudur. Yasanın en doğru haliyle benimsenmesi değerler, erdemler ve de en son kertede tahayyül sorunudur. Castoriadis toplumsal tahayyülün otonominin kurucusu olduğunu düşünmektedir.

Otonomi eşzamanlı olarak *paideia* süreçlerinden geçmiş yurttaş ve yurttaşların topluluğunu gerektirmektedir. Otonom toplum, kendi yasasını kendi vazedebildiği gibi kendisini benimsediği yasa ile de kendisini sınırlamayı başarabilen toplumdur. Bu sınırlama tahakküm olarak anlaşılamaz aksine bu sınırlama sayesinde fiili anlamda özgürlük gerçekleşmektedir.

Modernlik sonrası kriz

Yasanın otoritesi meşru bir ilişkinin tanınmasını - en azından meşruiyete dair olasılığı, içermektedir. Castoriadis XX. yüzyılda modern krize dair temel sorunlardan birinin birey ve toplum kutuplaşması olduğunu düşünmektedir. Ona göre birey ve toplum zıt antiteler değildir. Birey ve toplum arasındaki yarıma zihniyeti, modern krizi karakterize etmektedir. Bireyin kendisinin ölçü olarak ele alınması aynı zamanda meşruiyete dair doğruluklarını ve değerlerini de kendisi ile sınırlamasına yol açmaktadır. Bu haliyle aile, okul ve topluluk gibi kolektif unsurlar otoritelerini yitirmeye başlamışlardır.

Sorun bu haliyle bireyin benimseyeceği ve kendi duruşunu ve eylemini buna göre yönlendireceği yasa ve otorite figürleri ile ilişki kuramamasıdır. Modernlik, bilincin ve kavramların yarılması olarak gerçekleşmiştir. Buna göre birey ile toplum, potestas (iktidar) ile auctoritas (otorite), beden ile ruh arasındaki bu tarz yarılmalar modern zihniyetin temel sorunlarına gönderme yapmaktadır. Bu çerçevede modern olanın geleneksel otorite figürlerini yıkması olumlu olabilir bir süreçtir; ancak insanın bireysel alana sıkışması sorunu radikalleştirmiştir.

Castoriadis bu süreci yani modernliğin tarihsel olarak son aşamasını, konformizm olarak adlandırmaktadır (Castoriadis, 2000, s.17). Ona göre insanın yaşamındaki belirleyicisi olan kamusal ve toplumsal figürler yerini gitgide bireysel konformizmin anlam dünyalarına bırakmıştır. Fransız düşünürün “anlamsızlığın yükselişi” teması etrafında aktardığı sorunsallar yumağı, kamusal çözülmeden kaynaklanmaktadır. Buna göre bireysel alana sıkışan ve bu alanın yüceltimleri etrafında dünyasını kuran birey açısından eğitim alanındaki kriz de bu toplumsal aşınmanın düzlemlerinden biridir.

Kesinlikle ilk dönemi itibarıyla modernlik geleneksel otoritenin sarsılması açısından dolayısıyla otonom bir sürecin önünün açılmasının imkanı olarak başarılı bir operasyon gerçekleştirmiştir; ancak son döneminde esas sorun geleneksel otorite ile birlikte her tür otorite ve yasa ile ilişkisinin aşırı kırılgan hale gelmesidir. Yasanın benimsenmesi özgürlüğün de imkanıdır. Bununla birlikte modern yarılmanın kazançları aynı zamanda modern başarısızlığa da işaret etmektedir.

Kutsal öğrenci

Modernliğin konformizm çağında eğitim alanı ya baskı altında kalan öğrenci üzerinden ya da aşırı-bireyci öğrenci modelleri üzerinden düşünülmeğe başlanmıştır. Bu yeni pedagojik zihniyetin geçmişi aslında çok yenidir. Modernlik çıkış ilkeleri açısından, Castoriadis’in gözünde, yeni bir otonomi projesi olarak belirmiştir. Rabelais *Gargantua* ve *Pantagruel*’de ve de Montaigne *Denemeler*’de bireye önem veren ancak özgürlük bahsini meşru bir otorite kaynağına dayandıran bir tarz ortaya koymuşlardır. Rabelais *Gargantua* Bölüm LVII’de ideal eğitim kurumunu tasvir ederken bünyesindekiler için tek bir kuralın hüküm sürmesini talep etmektedir: Yazar “istediklerini yapsınlar” çağrısında bulunmaktadır³. Bununla birlikte hemen arkasından “çünkü özgür ve eğitilmiş insanların” doğru eylem açısından doğal bir içgüdüye sahip olduklarını belirtmektedir (Rabelais, 2004). Yorumlamak gerekirse eğitilmiş insan,

³ “Toute leur règle tenait en cette clause: Fais ce que voudras, car des gens libres, bien nés, biens instruits, vivant en honnête compagnie, ont par nature un instinct et un aiguillon qui pousse toujours vers la vertu et retire du vice; c’est ce qu’ils nommaient l’honneur.[...]”

hangi noktalarda kendisine bir eylemde bulunmak açısından izin vereceğini (autoriser) hangi noktalarda kendisini sınırlayacağını bilmektedir. Dolayısıyla Antik Yunan'daki Paideia'dan, Humanistas'a ve Almanların Bildung'una kadar tüm eğitim kavrayışları otoriteye dair bir ilişki tanımlamaktadır. Modernlik başlangıç ilkeleri anlamında bu ilişkiyi yeniden tanımlama ve düşünme çabası olarak belirmiştir. Ancak tarihsel olarak somut kaynağı II. Dünya Savaşı sonrasındaki konformist toplum zihniyetine dayandırılabilir olan yeni pedagojik zihniyet, aynı zamanda eğitime dair bir çözülmeye de işaret etmektedir.

"Kültür endüstrisi", "tüketim toplumu", "konformizm" vb. gibi terimlerle ifade edilmeye çalışılan bu yeni toplumsallık, modern paradigmanın çözülmesini göstermektedir. Tüketim zihniyeti ve ekonomik modellere bağlı olarak "ideal" insana dair kavramsallaştırmalar ve dünya algıları yerini pazarın konjonktürel taleplerine bırakmasına yol açmıştır. Eğitim alanında ilk sorun eğitim kavramının tanımsızlaşmaya başlamasıdır. İkinci olarak özgürlük kavramının hazcı bir birey algısıyla ikamesidir.

Öğrenci merkezli – özellikle ergen öğrenci, eksenli modelin tüm eğitim düzeylerine yayılmaya başlaması krizi derinleştirmektedir. Eğitim kutsal öğrenci figürü etrafında geliştirilmektedir. Kutsal öğrenci, kötü muameleye maruz kalan öğrencinin karşı figürüdür. Kutsal öğrenci ergenlikten itibaren ailenin ve okulun merkezine alınmış bir modeldir. Fakat aşırı-bireyci olduğu kadar merkeze alınması itibarıyla aile ve okul tarafından araçsallaştırılan kişidir. Kutsal öğrenci bir ergen model olarak hem merkezdedir hem de birey olarak aile ve okul tarafından feda edilmesi mümkündür. Kutsal öğrenci bir yandan tüm eğitim süreçlerindeki meşru yasa kaynaklarını kurban etmesi olağan varsayılan diğer yandan birey olarak karşısındaki aile, okul ve devlet gibi yapıların araçsallaştırabildiği modeldir.

Eğitim yetişkin ve otonom yurttaş idealini güden bir alan iken, "eğitim" adına ergen model merkezli aşırı-bireyci ve konformist bir zihniyetin ikame edilmesi krizin esas kaynağıdır. Bireyin kamusalılığından sıyrıldığı bir momentte yetişkin yurttaş yerini ergen eksenli bir yapıyı bırakmıştır. Hazzın dolaylımsızlığını teşvik eden ve bunu eğitim kurumlarının ticarileşmesine imkan olarak kullanan yeni pedagojik zihniyet, eğitim alanındaki en temel kavrayışları aşındırmıştır.

Kutsal öğrenci modelinden rahatsız olanlar ise yine herhangi bir yetişkin ve otonom birey tasavvuru olmaksızın otoriter fantazmanın canlanmasına gayret etmektedirler. Oysa mesele otoriter zihniyete ve herhangi bir gelenekselci tasavvura hizmet etmeden krizi aşmaya cüret etmektir. Hanneh Arendt'in "Otorite Nedir?", "Eğitimin krizi" metinlerinde ortaya koyduğu gibi geleneğin geçmişten gelen böylelikle de hem şimdi hem de gelecek üzerindeki otoritesi artık geri dönülmez bir şekilde ortadan kalkmıştır (Arendt, 2001). Bu

haliyle otoriterci söylemin inşasına çaba, zorunlu olarak benimsenen yeni değerlerle uyumsuzluk gösterecektir. Dolayısıyla eğitimin esas amacı olan yurttaş yetiştirme çabasının uzağında olacaktır. Kutsal öğrenci de baskıya maruz bırakılan öğrenci kadar eğitim alanının dışında bırakılması gereken figürlerdir.

Yunanlıların Paideia'sı, Latinlerin Humanitas'ı, Almanların Bildung'u kalıp bir miras değildir. Aksine herhangi bir eğitim, yasa ve otorite süreci oluşturma açısından ilke ve kaynak sunan yapılarıdır. Paideia'dan humanizme, eğitim alanına dair temel ilkeler XXI. yüzyılın sözde "yeni eğitim teknikleri" tarafından aşılmış değildir. Aksine eğitim ve öğrenme süreçlerinde arızı teknikler sanki pedagojik ilkenin asli unsurlarıymış gibi sunulmaktadır. Kutsal öğrencinin kutsallığı toplumsal mekanizmalarda karşılıklı olarak üretilmektedir. Yeni okul yapıları ve kutsal öğrenciyi merkeze alan kurumlar, konformist toplumsal ilişkileri pekiştirmekte ve yeniden üretmektedirler.

Otorite izin verir ve yasaklar. Otoritenin baskıcı kullanımından dolayı eğitimde her tür otoritenin kutsal öğrencinin dolayimsız beğenilerine feda edilmesi aynı zamanda özgür bir yurttaş eğitiminin de ortadan kalkmasına yol açmaktadır. Durkheim'ın Spinozist bir çerçevede iddia ettiği gibi "özgürlük (...) otoritenin kızıdır" (Durkheim, 1996, s.68)⁴. Otorite de özgürlük de keyfi bir fiile değil aklın ve doğruluğun gerektirdiklerine bağlıdır. Sınıfta eğitimcinin otoritesi de öğrencinin benimsediği otorite de özgür ve doğru eylemi güden bir otoritedir. Kutsal öğrenci figürü etrafındaki "eğitim" düzenlemeleri ve sözde yeni pedagojik teknikler Paideia, Humanitas ve Bildung kavrayışlarından öğrenilen pedagojik ilkelerin üzerine bu anlamda yeni ilkeler koyamamışlardır. Aksine bu varolan temel ilkeler eğitim alanının dışına itilmektedir. Bu haliyle meşru otoritenin yurttaş olarak birey yetiştirmedeki rolü kavranamaz durumdadır.

Demokratik Otorite

Peki o halde meşru bir otorite nasıl tesis edilebilir? Başka bir deyişle çağın eşitlik ve demokrasi gibi temel değerlerine uygun demokratik otorite nedir? Demokratik otorite bireyin kendisiyle, başkasıyla ve başkalarıyla ortak yaşamına olanak veren yasanın bireysel ve kolektif düzlemlerde sorgulanarak benimsenmesi ve uygulanmasıdır. Bu şekilde demokratik otorite, onu yapan failerin kendi eylemlerine izin veren (autoriser) ve olanak tanıyan etkin bir sürece dönüşmektedir. Demokratik otorite kalıplaşmış bir şekilde ya da her-

⁴ "La liberté est fille de l'autorité bien entendue. Car être libre, ce n'est pas faire ce qui plaît; c'est être maître de soi, c'est agir par raison et faire son devoir. Or c'est justement à doter l'enfant de cette maîtrise de soi que l'autorité du maître doit être employée. L'autorité du maître n'est qu'un aspect de l'autorité du devoir et de la raison."

hangi bir şekilde aktarılamaz. Her tarihsel-toplumsal süreç içerisinde yeniden tanımlanmakta, oluşturulmakta ve uygulanmaktadır.

Çağdaş otorite tesisinin mümkün olmasını savunmak aynı zamanda kamusal düzlemde otonom birey ve otonom toplumun dinamik bir süreç içerisinde inşasının mümkün olduğunun savlanmasıdır. Geçmişteki eğitim kavrayışları şunu kanıtlamaktadır: Eğitim otorite, yasa ve meşruluk gibi benzer ilkeler etrafında örgütlenmektedir; ancak biçimleri açısından her seferinde yepyeni bir süreç olarak kurulmaktadır. Yeni biçimler keşfedilirken yurttaş olarak birey eğitimi temel ilke olarak belirlemektedir.

Geleneksel otoritenin ölümü, demokratik otorite tesisini özgürlüğün kurulması anlamında rahatlatmıştır. Artık otoritenin tek taraflı işleyen bir süreç olarak anlaşılması yerine merkezsiz ve herkesin fail olduğu bir hak ve kendi kendini sınırlayan bir eylemlilik hali olduğu bir sürecin gözlemlenmesinden bahsetmek mümkündür. O halde güncel otorite figürlerine dair kırılabilirlik eğitimde doğruluk ve değerler sorununu yeniden ele almak açısından bir fırsat olarak belirlemektedir. Otoriter zihniyet ve değerleri yerinden edilmelidir ancak bu yerinden edilme aynı zamanda demokratik başka bir zihniyetin ve otonom eylemlerin kurulması olarak işlemelidir; yoksa otoriterliğin başka tip otoriterliklerle ikamesi ya da kutsal öğrenci modeli merkezinde yeni pedagojilerin aşırı-bireyciliği yurttaş olarak birey yetiştirilmesine katkı sunamayacaktır.

Sonuç

Sonuç olarak eğitimdeki kriz baskıcı otoritarizm ile aşırı-bireyci sınırsızlığın ötesine geçilerek tartışılmalıdır. Yola çıkış noktası otoritenin çağdaş değerlere uygun olarak otonom bir yurttaş yetiştirilmesi açısından tesisi olmalıdır. Bu çerçevede otorite ile otoritarizmin karıştırılması ciddi bir sorun olarak belirlemektedir. Kesinlikle konformizm çağında yetişkin bir birey olma çabasının kendisi güçlü bir zorluktur. Ancak bu zorluk dolaylısızlık içerisinde gelişen zevklerin olumlanmasına dönüşmemelidir. Aksine ergeni merkezine alan kutsal öğrenci perspektifinin eğitim kurumlarındaki yeri sorgulanmalıdır. Çağdaş pedagojinin ticarileşmiş “eğitim” algısı ile birleşmesi sonucu ortaya çıkan kendiliğindencilik algısının, herhangi bir *Paideiadan* daha çok, çağın ekonomik modelleriyle bir ilgisi vardır. Esas olarak pedagojinin görevi kutsal öğrenci ya da umursanmayan/kötü davranılan öğrenci figürlerinin ötesine geçmeyi denemektir.

Meşru bir otorite mümkündür. Ancak bireyleşme sürecini düşünmekten alıkoyan unsur, kutsal öğrenci figürünün aksinin otoriter bir deneyime maruz bırakılan kötü davranılan öğrenci olduğunu düşünmektir. Otoritenin keyfi ve şiddetli biçimleri mevcuttur ancak bu biçimler için otorite figürlerinin hepsini

feda etmek aynı zamanda eğitilme süreçlerini de sekteye uğratmak anlamına gelmektedir.

Kamusal anlam yitimi bireyin de yitimine yol açmaktadır. Bu sebepten ötürü çıkış noktasını aşırı-bireycilikte aramak boşuna bir uğraştır. Otorite yitimi ve herhangi bir yasanın tanınmasına ilişkin belirsizlik sadece eğitim sorunu olarak da anlaşılmamalıdır. Eğitim insan topluluklarının varolma hallerine dair somut bir eylem alanıdır. Otorite sorunu bu yüzden genel olarak bir kamusal krizi olarak anlaşılmalıdır. Yasanın içselleştirilmesi ve yasanın otonom süreçlerle benimsenme biçimlerinin yeniden oluşturulması, güncel olarak en temel görevlerden biridir. Dolayısıyla eğitim alanında eğitimci ile öğrenci/talebe arasındaki ve de okul/üniversite ile akademisyen/eğitimci ve öğrenci arasındaki kırılmalı ilişkiler ağının okunması politik felsefenin temel meseleleri arasında belirlemektedir. Bu noktada eğitim alanındaki dışsal tahakküm mekanizmalarının eleştirisini yapan çağdaş filozofların ve sosyologların çalışmaları dikkate değerdir ancak okul-eğitmen-öğrenci arasında gelişen mikro ve mezzo ilişkiler ağının, makro mekanizmalara gönderme yapmadan önce okunması ve yorumlanması, somut eğitim pratikleri açısından daha faydalı olacaktır.

Kardeş, M.E. (2015). [Extended Abstract] The problem of authority within education beyond the duality between hyper-individualism and authoritarianism. *Turkish Journal of Sociology*, 2015/1, 3/30, 39-52.

EXTENDED ABSTRACT

The Problem of Authority within Education Beyond the Duality between Hyper-individualism and Authoritarianism

M. Ertan Kardeş*

It can be seen that education in twenty-first century has fragility both in Turkey and in other countries. Crisis of education is thought in terms of hyper-individualism. One of the main problems of education in the twenty-first century is tendency of thinking education with economy that is based on hyper-individualism. Thus, education becomes an economical activation which is separated from its social and public dimensions. This article primarily aims to determine the fundamental basis of the education concept. Then, it is purposed to reveal the relationship between crisis of education and these fundamental basis. However, this study tries to examine crisis on the basis of authority problem. It is hypothesized that the cause of fragility in the education is its inaccurate location on its social spheres. Since the rejection of whole kind of rules, that is the common understanding of authority cause to rejection of law, the possibility of true and just action disappears. The main problem of both excessive engagement to authoritarianism and hyper-individualism is the concept of individuality about himself. The individual is not able to see himself as an active subject against any laws.

I argue that the origins of the crisis of education are these two tendencies. The source of the authority has no connection with enforcement. The right to enforcement decreases the influence of the authority. The legitimacy of authority requires a distinction between right-wrong and justice-injustice. The authority in the education is primarily the authority of scientific knowledge. However, beyond education, authority contains the values that focus on being justness and being right. The issue of authority in education appears on the basis of knowledge and justice and their effects on the learning process. It will be tried to reveal the basic components of contemporary crisis of education. Thus, we will focus on the concept of Paideia which enhance our conception of education and its crisis. The masterpiece of Werner Jaeger, *Paideia*, The ideals of Greek culture conceive the concept of education of Greek: “*From these facts certain general conclusions follow. To begin with, education is not a*

* Asst. Prof., İstanbul University Faculty of Arts and Sciences Department of Philosophy, ertankardes@gmail.com.

practice which concerns the individual alone: it is essentially a function of the community. The character of the community is expressed in the individuals who compose it; and for man, the zoon politikon, far more than for any animal species, the community is the source of all behaviour. The formative influence of the community on its members is most constantly active in its deliberate endeavour to educate each new generation of individuals so as to make them in its own image. The structure of every society is based on the written or unwritten laws which bind it and its members. Therefore, education in any human community (be it a family, a social class, a profession, or some wider complex such as a race or a state) is the direct expression of its active awareness of a standard.” (Jaeger, 1946, xviii-ix). Jaeger, refers the education by focusing on its social and intellectual processes. The Greeks attempt to determine the position of individual in the society by developing model of “higher type of man”. Ideal refers to determine particular values as aims. The real purpose of the education is providing to transformation of the individual to citizen in where they live. Since the fundamental aim of the education is to create citizens who are compatible with values of “police”, education is a political activity. The authority of law on citizens creates an opportunity to obtain freedom. Restriction and prohibition are created by law. However, acceptance of these restrictions by the community of citizen creates an opportunity for emergence of being free.

Castoriadis’ concept of autonomy, in *The Imaginary Institution of Society* reaches significance with possibility of freedom. Castoriadis states that it can be seen the first exercise of autonomy in the Ancient Greek as historical experience. Autonomy is a process of creation for both citizen and community of citizen. Paideia, as a political praxis aims not only the autonomy of individual, but also the autonomy of society. Autonomy needs citizen and society to complete the process of paideia. The authority of law refers to recognition of a legitimate relation, the possibility of legitimacy at least. Thus, the collectivist components such as parents, school and society lose their authority. It can be seen that the main problem is the lack of the opportunity to create a relation with any authority figures that can be accepted by individual. Consequently, individual has no any sample of ideal act and thought. Castoriadis saw this period as “the last process of the history” and named as “conformism”. He argues that public and social components which are the main determinants of an individual have been leaving their place to conformism. In the first period of Modernism weakening the traditional authority and creating autonomy, is considered as a success. However, the main problem here is not about the traditional authority’s strength but the emergence of fragility on any kind of authority. In the conformism era of modernism, education field is considered either the student under restraint or hyper individualistic student models.

This new society, which is identified by culture industry, consumer society and conformism indicates dissociation of the modern paradigm. Consumption mentality, identification of the “ideal people” related to economic models and worldview is considered by looking at market’s current needs. Education started to be undefined. This can be seen as the first problem in education field. Secondly, the notion of the freedom is replaced with a type of hedonist individual. The education of free citizen should not be possible through sacrificing all concepts of authority; to do so it should be to distinguish the concept of oppression from authority.

In that case, how a legitimate authority can be established? In other words, what is democratic authority which is suitable for current understanding of values such as equality and democracy? Democratic authority refers to applying and internalizing of law which allows common life for individuals only after by questioning of law in public sphere. Thus, democratic authority becomes an efficient and active process which allows individual’s own actions. Democratic authority could not be transferred as an intact pattern or in any form. It should be redefined, reconstructed and reapplied in historical- public process. The end of the traditional authority ensures the establishment of democratic authority. Therefore, instead of its unilateral understanding, authority, should become a central part of the process which indicates a centric and self-limited activity. Consequently, crisis in education needs to be discussed beyond oppressive authority (authoritarianism) and hyper-individualism. Starting point should be edification of the autonomous citizen. A legitimate authority is feasible. However, focusing only on students (sacred student) who experienced restraint by authority figures prevent thinking on authority by individualist process. Because of the existence of discretionary and violent authority, sacrifice whole authority figures cause impairment of the education process. Authority problem needs to be understood as a “public crisis”. Internalization of law and reconstruction of the adoption forms of law by autonomic process is one of the fundamental works. Therefore, revealing of the fragile relations between educator and students, university/school and academician/educator/ students in education field is the primary aim of the political philosophy.

Kaynakça | References

- Arendt Hannah (2001), *La crise de la culture*, trad. P. Lévy, Paris, Gallimard Folio Essais.
- Castoriadis, Cornelius (1975), *L'institution imaginaire de la Société*, Paris: Éditions du Seuil
- Castoriadis, Cornelius (1978), *Les Carrefours du labyrinthe I*, Paris: Éditions du Seuil,
- Castoriadis, Cornelius (1999a), *Domaines de l'homme, Les Carrefours du labyrinthe II*, Paris: Éditions du Seuil
- Castoriadis, Cornelius (2000), *Le Monde morcelé, Les Carrefours du labyrinthe III*, Paris: Éditions du Seuil
- Castoriadis, Cornelius (1996), *La Montée de l'insignifiance, Les Carrefours du labyrinthe IV*, Paris: Éditions du Seuil
- Castoriadis, Cornelius (1997), *Fait et à Faire, Les Carrefours du labyrinthe V*, Paris: Éditions du Seuil
- Castoriadis, Cornelius (1999b), *Figures du pensable, Les Carrefours du labyrinthe VI*, Paris: Éditions du Seuil
- Castoriadis, Cornelius (1999c), *Sur le Politique de Platon*, Paris: Éditions du Seuil
- Castoriadis, Cornelius (2004a), *Post-scriptum sur l'insignifiance* (Entretiens avec D. Mermet), suivi de *Dialogue*, Paris: Éditions de l'Aube
- Castoriadis, Cornelius (2005), *Une Société à la Dérive, Entretiens et débats 1974-1997*, préparée par E. Escobar, M. Gondicas et P. Vernay, Paris: Éditions du Seuil
- Castoriadis, Cornelius (2004b), *Ce qui fait la Grèce, 1. D'Homère à Héraclite, Séminaires 1982-1983, La Création Humaine II*, texte établi, présenté et annoté par E. Escobar, M. Gondicas et P. Vernay, Paris: Éditions du Seuil,
- Durkheim Emile (2006), *Education et sociologie*, Quadrige / PUF, Paris, p. 68
- Habermas, Jürgen (2001), *Le Discours Philosophique de la modernité, Douze Conférences*, trad. C. Bouchindhomme et R. Rochlitz, Paris: Gallimard
- Jaeger Werner (1946), *Paideia: The Ideals of Greek Culture, Cilt I: Archaic Greece the Mind of Athens*, New York: Oxford Univ. Press,
- Jaeger Werner (1944), *Paideia: The Ideals of Greek Culture, Cilt II: In the Search of the Divine Center*, New York: Oxford Univ. Press
- Jaeger Werner (1944), *Paideia: The Ideals of Greek Culture, Cilt III: The Conflict of Cultural Ideas in the Age of Plato*, New York: Oxford Univ. Press.,
- Platon (2001), *Statesman*, Loeb Classical Library, Plato VIII, Çev: Harold. N. Fowler, 9. Baskı, Londra, Harvard Univ. Press
- Platon (2001), *Gorgias*, Loeb Classical Library, Plato III, çev: W. R. M. Lamb, Londra: Harvard Univ. Press
- Platon (1994), *Laws I-VI*, Loeb Classical Library, Plato X, çev: R. G. Bury, , Londra, Harvard Univ. Press, 1994
- Platon (1999), *Laws VII-XII*, Loeb Classical Library, Plato XI, çev: R. G. Bury, Londra, Harvard Univ. Press, 1999
- Platon (1937), *The Republic*, çev: A. D. Lindsay, Londra, J. M. Dent- Sons Ltd.,1937
- Rabelais (1589/ 2004), *Gargantua*, Paris: Folio Plus Classique.